

PÓLGROSZEK (128) *sb m*

połgroszek (76), **pułgroszek** (45), połgroszek *a.* puolgroszek (7); puolgroszek *Mymer*¹, *BartBydg* (2), *FalZioł* (2), *RejFig* (2); puolgroszek *Murm*, *LibLeg*, *Diar*, *BielKron*, *ZapMaz*, *SarnStat* (17); puolgroszek : puolgroszek *ZapWar* (62:12), *MetrKor* (5:4), *LibMal* (2:7).

Pierwsze o prawdopodobnie pochylone (tak w poł-); drugie o oraz e jasne.

sg *N* puolgroszek (5). ◇ *G* puolgroszka (1). ◇ *D* puolgroszku (1). ◇ *I* puolgroszkiem (1). ◇ *L* puolgroszku (2). ◇ *D a. L* puolgroszku (20). ◇ *pl N* puolgroszki (2). ◇ *G* puolgroszk(o)w (31). ◇ *A* puolgroszki (11). ◇ *L* puolgroszc(e)ch (48), puolgroszk(a)ch (3), puolgroszc(e)ch *a.* puolgroszka(a)ch (1), *skróty* (2): puolgr., 1/2 gr.; -(a)ch *ZapMaz* (1); -(e)ch : -(a)ch *ZapWar* (48:2).

Sł stp: puolgroszek, puolgroszek, Cn: puolgroszek s.v. skociec, Linde XVII – XVIII w.

Moneta o wartości pół grosza (128) : Dodrans solidi. Eyn ftuber ader new pfennig. Pułgrośfek. *Murm* 197; *Mymer*¹ 42; *BartBydg* 44b, 145b; Thakze na wfiithko ípiczym y ziedzenym kopą przesz pulgrośchka wydał *LibMal* 1548/141v; (*nagł*) Zacy co puolrośzki działáli. (-) ZAcy dwa w mecherzynę íkorek náfyáli/ Rzkomo íako puolgrośzkow/ co z nich nádziáli. *RejFig* Cc7; Vffalono też ná ten čás pieniądze kowác ná puolpolitą obronę/ y kowano puolgrośzki. *BielKron* 403; á kiedy [*pisarze sądwni*] pířą Roki záwité/ tedy od pířania ná puolgrośzku niech będą contenći. *SarnStat* 817; Tež vftáwiamy: áby Monétá w Królestwie puolpolície bieżąca/ to íest/ Pułgrośzki zá podatki dwu grořzu [...] wřędy bylá braná *SarnStat* 928; od nieftánego Pířarzowi puolgrořzá: [...] A gdy Woźny tuž przy nieftánym zezna/ íž ten pozew wydał/ tedy to/ zá tymže puolgrořzkiem ma byđz zápífano do Akt/ y Pířarzowi ma byđz plácono y dawano *SarnStat* 1158, 351,407, 579; [gdÿ bendzie Czech albo znak pořlan, czo dwie niedzieli zchodzie się bendą [*mistrzowie*] powinni do ftarřzego Czechmířtra á mieřcza naznaczonego, pod winą puolgrořka. *MetrKor* 1578 117/442v; Na ktore obchodij kořcielne Mířtrowie tich rzemiosl Szinkownich na każde Suche dni po puolgrořku, towarzíře ich takze po puolgrořku, á robieńczy po Szeliągu dawacz są powinni. *MetrKor* 1578 117/442v; Ku wřzeliakiemu pořlufzenřtwu [...] vchwaliami, ktorij bij nieprzyřzed do mieřcza za Cechem á nieopowiedzial się, puolgrořkiem ma bycz karan do karbanij. *MetrKor* 1578 117/444v].

*W połączeniu z liczebnikiem [zawsze: liczebnik + puolgroszek] (9): ZapWar [1505] nr 2087; 6 gálfi vkradl, kthore kuřznyerczinye dzyewcze za szwyąthym Marczinem przedal po trzi puolgrořzky *LibMal* 1546/109v; Theřz owřza dwa wyertelya then tho Rathay przedal řwolwarku za yego dozwołyenym y dal mv řnych trzi puolgrořchky. *LibMal* 1547/132, 1545/96, 1547/136, 137 [2 r.], 1553/173v.*

*Wyrażenia: »[ile] groszy w (a. in) puolgroszcech(-kach), puolgroszkow« (55:19): Isz szlyachathny stanislaw de morj szpaszlmy osymyna nye szathą bydleem rogathem y gomolem [...] vasznoczy pyaczydzyesyath grossy pol groszkow *ZapWar* 1503 nr 1992; a grzegorzovy pyathnasczye groszy [miał] dacz do szesczy nyedzyel poth zakladem dzyesyaczy kop groszy puolgroszkow *ZapWar* 1505 nr 2014; yako szlachathna yagnyeska szona nyegdy bandączego allexego szosznova [...] nyewroczenyem my slychathnego stanislava [...] v chovanyem yego vsyebye vszkodzyła [= naraziła na straty] thego stanislava szyna allexego yako stho kop grosszy v puolgroszcech *ZapWar* 1507 nr 1987; Iakom ya Robothlyvemu Ianowy Mnynarzouy [!] [...] Nyewylupyl pczol vasznoczy Iako kopa grosy v puolgroskyey [!] *ZapWar* 1522 nr 2267; yakom ya nyevymyerzal [...] Ianovy*

Roschochowskiemv czasczy macierzinskj [...] anym yey oral po them vyemyzerenyv [!] [...] anym onego vskodzył wthym yako dwadzieszczya Cop y cztery Copy gr. in 1/2 gr. *ZapWar 1527 nr 2307*; [*Jan nie spalił Michałowi gumna*] anym przes tho spaleny onego vmnyeyschyl w vzythkach na waznoszcz pyaczy scheth kop grossi w połgroszczach *ZapWar 1531 nr 2540, 1504 nr 1954, 1505 nr 1970, 1971, 2004, 2005 (73)*; waczek ze dwiema pierszczonkami i pieniedzi pulsosthi kopi gr. polskich w pulgroskach *ZapMaz III G 113v*.

»kopa ([ile] kop) połgroszkow« (2): Iszem ya nyezayal krovy Czyrvoney blandney wewsy wczaykach wasznoszczy yako kopa połgroszkow gwalthem *ZapWar 1508 nr 1962*; Iakom ya nyewszala szyedmy liszek szrebrnych [...] dwu convyv czenovich dw panvyv myedzyanych y ynszych rzeczy domovich wasznoszczy trzech dzyeszath cop połgroszkow *ZapWar 1524 nr 2315, 1521 nr 2273, 2274, 1523 nr 2327, 1524 nr 2292, 1526 nr 2321, b.r. nr 2329*.

Zestawienia: »litewski połgroszek« (1): yz Tatarom wroczyly poddany krola ye⁸⁰ M. [...] za barani to yeft za pyecz tiffyeczzi za kazdego barana po dziełfyaczy alpr abo za kazda alpre po lytewłkiemv pulgrołkv *LibLeg 11/109*.

[»połgroszek złoty«: Pieniędzy tak wiele wyznał: [...] 400 tal., starych połgroszków kilka złotych *InwMieszcz 1563 nr 108*.]

Szereg: »połgroszek abo grosz« (1): [*posłowie mówili*:] Azaż monety naszej wszytkiej nie wyniesiono precz, także połgroszkow abo groszow barzo mało, a potrojnych groszow rzadko kto jeden abo dwa pospołu ujrzy? *Diar 72*.

Wyrażenie przyimkowe: »po połgroszku, po [ile] połgroszkow« = *per medium grossum* *JanStat (21:2)*: Ołtrow Zarzeczkj [*od telegi płaci*] po pyenczdzyełsyanth tholp soli, y populgroschkv *MetrKor 59/271v, 57/114v, 118v [2 r.], 119, 59/278v, 279, 280*; *LibLeg 11/109*; *LibMal 754ó/109v, 1547/136*; tedy máią dáwac od káždého koniá po puolgrołzku á od bydłeciá po sześci pieniędzy. *SarnStat 977, 374, 405, 820, 964 [3 r.], 965 [2 r.], 977, 1158*; [*MetrKor 1582 129/125*; A ty czy nie kupiłbyś iey [*kuropatwy*] gdyby byłá po puolgrołzku? *PlutBBud B4*].

α. Jako jednostka wagi (2) :

Fraza: »co połgroszek zaważy (a. [ile] połgroszkow waży)« (2): Też takowemu dziecięciu, na każdy dzień zo puolgrołzek zaważy, daj poranu [*rózanego miodku*] z Boragową/ albo włółkiego kopru wodką. *FalZiol V 43, I 141a*.

Cf **POŁ** »poł grosza«, **POŁGROSZA**